

Er referens
ÅLR 2024/2867
Dan Sundqvist

Mariehamn 24 maj 2024

Kontaktperson
Lotta Angergård, verksamhetsledare

Ärende: **Remissvar gällande Landskapsregeringens integrationsfrämjande program 2024–2027**

Rädda Barnen är en partipolitiskt och religiöst obunden barnrättsorganisation som har barnkonventionen som grund i allt vårt arbete. Vårt uppdrag vid yttranden och i remissvar är att sätta fokus på barn och barns rättigheter, vilket enligt barnkonventionen är alla under 18 år.

Inledning

Rädda Barnen vill tacka för möjligheten att avge ett remissvar. Vi har behandlat programförslaget i föreningens styrelse och personalgrupp, men den korta remisstiden har gjort att behandlingen lämnar en del att önska. Föreningen vill ändå ta tillfället i akt och lyfta fram några iakttagelser, förslag och reflektioner.

Rädda Barnen ser med glädje att barnkonventionen har en central roll i integrationsstrategin och att konventionens således ska vara vägledande i integrationsarbetet i landskapet.

Barn ska höras

Rädda Barnen vill lyfta fram vikten av att involvera barn och säkerställa att de blir hörda och får komma till tals. Detta är centralt dels då det är en rättighet som alla barn har enligt grundlagen och barnkonventionen och dels för att det ger goda förutsättningar för att hitta relevanta åtgärder som främjar barn och ungas. Barn är experter i sina egna liv. I integrationsarbetet är det centralt att säkerställa barns delaktighet.

Rädda Barnen har år 2020 samlat inflyttade ungdomars tankar i [en rapport som skickades till FN:s barnrättskommitté](#) (se del 2).

Exempel på viktiga punkter från "Åländska barns rapport till FN":

- Många ungdomar berättade om erfarenheter av mobbning samt svårigheter med språket ("vissa personer skrattar/retar en, och man kan inte försvara sig eftersom man inte kan språket"). Stöd och hjälp för inflyttade elever/elever med ett annat modersmål har sett olika ut i olika skolor på Åland.

- Många ungdomar önskade att det skulle finnas läger för inflyttade barn och mera aktiviteter just för den gruppen, så att man har någonstans där man kan känna tillhörighet och byta erfarenheter.
- Många uttryckte också oron för vuxna i familjen, t.ex. oron över föräldrars språkfärdigheter och sociala nätverk och att föräldrar blir retade/diskriminerade i det åländska samhället p g a sin bakgrund/språk/yrke etc, känslan att föräldrar inte riktigt trivs på Åland men vill stanna kvar bara för att ge barnen bättre framtid.

Liknande kommentarer har Rädda Barnen även fått höra i olika enskilda träffar/diskussioner med inflyttade ungdomar.

I sammanhanget vill Rädda Barnen även lyfta fram Aino Wallers masteruppsats som skrivs vid Linköpings Universitet om hur migrantbarn på Åland upplever sin vardag och sin hemtillhörighet. Studien torde ge en viktig information till det kommande integrationsarbetet. Möjligheten till att samverka med forskningen är intressant och kunde vara möjlig på fler områden. Rädda Barnen Sverige har ett exempel på sk följeforskare i AMIF-projektet "Barn i fokus" år 2022-2025 som kan vara intressant att dra lärdom från¹.

Hemspråksundervisning

På sida 20 (Stöd i barnomsorg och skola) beskrivs vikten av barns goda kunskaper i sitt förstaspråk och vikten av hemspråksundervisning och där LR har som mål att

- "Elever med annat modersmål än svenska bör kunna utveckla och fördjupa sina kunskaper i modersmålet, som en grund för att stärka sina kunskaper i svenska."

Rädda Barnen välkomnar detta och de åtgärder som föreslås. Vi noterar att flera av dessa åtgärder fanns med i integrationsprogrammet från år 2020-2023. Finns utvärdering av dessa åtgärder? Behövs starkare skrivningar eller förbättrade resurser för att säkra barns möjlighet till hemspråksundervisning?

Erfarenheter av diskriminering

Inflyttade barn och unga på Åland berättar om upplevelser om rasism, "skojande" och negativa stereotyper gällande grupper med invandrabakgrund. Enligt en digital enkät som barn skapade för barn år 2021 svarade 49 procent av de barn som har flyttat till Åland att de har blivit mobbade². I civilsamhällets arbetsrapport där denna lyfts fram föreslås:

- Säkerställ att alla integrationsåtgärder gällande barn och familjer i programmet för integrationsfrämjande genomförs, att ansvarsfördelning i integrationsarbete på kommunal nivå tydliggörs och att alla barn får rätten att bli hört i frågor som rör dem utan åldersgränser, på ett barnvänligt och kultursensitivt sätt.

¹ Artikel Örebro universitet

<https://www.oru.se/nyheter/nyhetsarkiv/nyhetsarkiv-2024/orebroforskare-foljer-radda-barnen--ska-ge-rekommendationer-for-bättre-integration/>

² Civilsamhällets arbetsrapport 2021

<https://raddabarnen.ax/app/uploads/2021/03/civilsamhallets-arbetsrapport-om-barns-rattigheter-pa-aland-mars2021.pdf>

- Skolorna ska stärka sina åtgärder för att förebygga diskriminering.

Studiehandledning

I "Åländska barns rapport till FN" framkommer att inflyttade barn har erfarenheter av att få handledning som inte motsvarar deras individuella drömmar eller mål, utan fokuserar på utbildnings- och karriärmöjligheter som kan ses som stereotypiska för personer med invandringsbakgrund;

- "Alla rekommenderade till oss att lära till närvårdare. Vad tror de om oss? Att vi inte kan mer? Jag vill studera till universitet."³

Hälsovård/föräldraförberedande kurser

På sida 29 i integrationsfrämjande programmet 2024-2027 står:

"ÅHS har erfarenhet av att det finns grupper som riskerar att hamna utanför hälsovården. Det handlar framför allt om yngre flickor och pojkar som inte har plats inom barnomsorg som inte är inskrivna i barnrådgivningen samt gravida kvinnor. De blivande föräldrarna med annat modersmål än svenska saknas i stor utsträckning på de föräldraförberedande kurser som ordnas av ÅHS och Folkhälsan. Det kan också handla om vuxna som inte har företagshälsovård eller studerandehälsa. Särskilda åtgärder för att fånga upp dem behövs. En annan sårbar grupp är så kallade EU-migranter och personer som väntar på uppehållstillstånd och som inte har rätt till sjukvårdstjänster."

Rädda Barnen har i föreningens valprogram lyft fram att stöd till föräldrar och rådgivningstjänster måste vara tillgänglig för alla familjer på Åland, oavsett språk och bakgrund. Det är viktigt att familjer från olika kulturella och språkbakgrunder ges möjlighet att ta del av insatser och få stöd i sitt föräldraskap.⁴ Rädda Barnen rekommenderar att det tilläggs en tydlig åtgärd på sida 30 för att säkerställa att de blivande föräldrarna med annat modersmål än svenska också erbjuds föräldraförberedande kurser och material som ordnas av ÅHS och Folkhälsan.

Datainsamling

På sida 30 i integrationsfrämjande programmet 2024-2027 föreslås:

- o En analys och datainsamling för att förbättra kunskapen om särskilda hälsoutmaningar och hälsofrämjande insatser för utsatta migrantgrupper på Åland.

Statistik om olika barngrupper och deras livsvillkor saknas delvis på Åland. Resultaten från enkäten *Hälsa i skola* på Åland publiceras på ett sätt som inte möjliggör jämförandet av välbefinnandet mellan olika barngrupper. Det enda färskaste exemplet där statistiken presenterats på ett jämförande och analyserande sätt är en rapport som analyserade de åländska resultaten i *Hälsa i skolan år 2019 Utsatthetens bredd och djup*. Rapporten fokuserade på upplevt våld och psykiskt välbefinnande. Enligt rapporten är unga med bakgrund utanför Finland mer utsatta sexuellt än barn med bakgrund i Finland, en större

---

³ Åländska barn skriver till FN 2021 en rapport till FNs barnrättskommitté <https://raddabarnen.ax/for-barn-unga/engagera-dig/barnens-egen-rapport-till-fn/>

⁴ Rädda Barnen på Ålands valprogram 2023 <https://raddabarnen.ax/radda-barnens-valprogram-2023/>

andel med utländsk bakgrund är utsatta för våld från föräldrarna och de är också mer utsatta för psykisk ohälsa:

”Det syns en viss skillnad mellan unga med och utan utländsk bakgrund vad gäller såväl depression som ångest. Runt 20 % av de unga med finländsk bakgrund rapporterar symptom på depression, medan samma siffra för unga med utländsk bakgrund är 35 %. 21–23 % av unga med utländsk bakgrund rapporterar ångestsymptom jämfört med 11–17 % av dem med finländsk bakgrund. Könsskillnaden är också störst bland unga med utländsk bakgrund: 47–50 % av flickor med utländsk bakgrund berättar om depressiva symptom, jämfört med 13–24 % bland pojkar. Gruppen pojkar födda i utlandet verkar återigen mer drabbade än övriga pojkar. För ångestsymptom ser vi att unga födda utomlands oftare än unga med finländsk bakgrund rapporterar måttlig eller svår ångest: 15 % av pojkarna och 32 % av flickorna födda utomlands rapporterar symptom på måttlig eller svår ångest, jämfört med 6 % av pojkarna och 17 % av flickorna med finländsk bakgrund och två finlandsfödda föräldrar, och med 10 % av pojkarna och 23 % av flickorna med finländsk bakgrund och en utlandsfödd förälder. (...) Flera av våra intervjupersoner har lyft frågan om svårigheterna att som utifrånkommande inkluderas i det åländska samhället, oberoende av ursprungsland och av orsak till flytten. De lyfter hur starka lokala vänskapsband gör det svårt att ta sig in i olika kretsar och känna sig fullt ut delaktig. Detta kan delvis bero på fördomar och attityder, men är också i hög grad en praktisk fråga. Om de flesta umgås med personer som de känner sedan barndomen finns det redan gemensamma umgängesstrukturer, minnen eller erfarenheter som den utifrånkommande familjens medlemmar inte delar eller har tillgång till. Ibland kan det vara enklare att bli delaktig genom existerande nätverk, exempelvis som partner eller tidigare god vän med en ålänning.”

Resultaten i rapporten Utsatthetens bredd och djup borde finnas med, analyseras och följas upp i Landskapsregeringens integrationsfrämjande program.

[Resultaten från Hälsa i skolan](#) i hela landet kan jämföras enligt 3 olika bakgrundsfaktorer (Finländsk bakgrund; Utländsk bakgrund, född i Finland och Utländsk bakgrund, född utomlands), men tyvärr går det inte att jämföra dessa olika grupper när det gäller resultaten från Åland. Troligen beror det på att det inte finns tillräckligt många svarande, men det vore viktigt att kontinuerligt få mer information kring hur olika bakgrundsfaktorer påverkar barns välmående och resultatet i Hälsa i skolan på Åland.
